

10. Ukraine Facility Plan (2024–2027) / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.me.gov.ua/>

11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» (із змінами 2024–2025 рр.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

УДК 347.961.41

ЩОДО ВИКОНАВЧИХ НАПИСІВ НОТАРІУСІВ

Савченко Олена, викладач кафедри правового регулювання економіки Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, адвокат, адвокатське об'єднання «Адвокат Арт»

Мабуть тільки лінивий ще не написав про незаконність виконавчих написів нотаріусів на кредитних договорах, не посвідчених нотаріально.

Відповідно до ст. 18 Цивільного кодексу України, нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом [1].

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами та посадовими особами органів місцевого самоврядування встановлюється Законом України «Про нотаріат» (надалі - Закон) та іншими актами законодавства України (ч. 1 ст. 39 Закону) [2]. Цим актом є, зокрема, Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України 22 лютого 2012 року № 296/5 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 року за № 282/20595 (надалі – «Порядок») [3].

Вчинення нотаріусом виконавчого напису це нотаріальна дія (п. 19 ст. 34 Закону). Правовому регулюванню процедури вчинення нотаріусами виконавчих написів присвячена Глава 14 Закону та Глава 16 розділу II Порядку.

Так, згідно зі ст. 87 Закону, для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість. Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів, встановлюється Кабінетом Міністрів України [2].

Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року №1172 (надалі – «Перелік документів») [4].

Ст. 88 Закону визначені умови вчинення виконавчих написів. Відповідно до приписів цієї статті, нотаріус вчиняє виконавчі написи:

- якщо подані документи підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем;

- за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років, а у відносинах між підприємствами, установами та організаціями - не більше одного року. Якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено інший строк давності, виконавчий напис видається у межах цього строку [1].

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5, містить такі самі правила та умови вчинення виконавчого напису (п. п. 1, 3 Глави 16 розділу II Порядку).

Безспірність заборгованості підтверджують документи, передбачені Переліком документів [4].

При вчиненні виконавчого напису нотаріус повинен перевірити, чи подано на обґрунтування стягнення документи, зазначені у вказаному Переліку. При цьому цей Перелік не передбачає інших умов вчинення виконавчих написів нотаріусами ніж ті, які зазначені в Законі та Порядку.

26 листопада 2014 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 662 «Про внесення змін до переліку документів, за якими стягнення заборгованості проводиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів» [5].

Зазначеною постановою були внесені зміни в розділ «Стягнення заборгованості за нотаріально посвідченими угодами» та доповнено новим розділом «Стягнення заборгованості з підстав, що впливають з кредитних відносин» [5].

Тобто, нотаріус міг вчиняти виконавчі написи на кредитних договорах за якими боржниками допущено прострочення платежів за зобов'язаннями. Для одержання виконавчого напису кредитор мав би надати нотаріусу оригінал кредитного договору, засвідчену стягувачем виписку з рахунка боржника із зазначенням суми заборгованості та строків її погашення з відміткою стягувача про непогашення заборгованості.

Однак постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2017 року у справі №826/20084/14 постанову Кабінету Міністрів України № 662 від 26 листопада 2014 року «Про внесення змін до переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів», зокрема, в частині доповнення Переліку новим розділом «Стягнення заборгованості з підстав, що впливають з кредитних відносин» було визнано незаконною та нечинною [6].

Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 01 листопада 2017 року у справі № 826/20084/14 постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2017 року було залишено без змін [7].

Постановою Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року було відмовлено в задоволенні заяви про перегляд ухвали Вищого адміністративного суду України від 01 листопада 2017 року [8].

Тобто, на сьогоднішній день, редакція Переліку передбачає можливість вчинення виконавчого напису лише на підставі оригіналу нотаріально посвідченого договору.

Отже, вже навіть є правова позиція Верховного Суду щодо достатності формальної невідповідності процедури виконання виконавчого напису нотаріуса вимогам законодавства для того, що визнати останній таким, що не підлягає виконанню.

Тобто, такий очевидний для будь-якого юриста-першокурсника факт, щодо того, що виконання виконавчого напису нотаріуса на договорі, не посвідченому нотаріально, не передбачено чинним законодавством, і це є достатнім для визнання його таким, що не підлягає виконанню, позивачу довелося доводити в судах усіх трьох інстанцій.

Проте недобросовісні фінансові установи продовжують звертатися до недобросовісних нотаріусів за виконавчими написами, часто значно завищуючи при цьому суму боргу, користуючись низькою правосвідомістю населення, незнанням закону та небажанням особи йти до суду за захистом своїх прав.

І, якщо є зрозумілим, що отримавши кредитний договір з виконавчим написом нотаріуса, виконавець не може відмовити у відкритті виконавчого провадження. Проте, коли у виконавчому провадженні, яке відкрито на підставі документу, що завідомо не підлягає виконанню, ще й накладається арешт на зарплатний банківський рахунок чи майно боржника, - це є на межі здорового глузду.

І це, мабуть, питання до законодавця, чому немає прямої заборони виконавцям відкривати виконавче провадження на підставі документу, який не підлягає виконанню в силу закону. Чому не існує прямої заборони нотаріусам виконувати виконавчі написи на договорах, які не посвідчені нотаріально, а отже, не підлягають виконанню?

А тим часом, відсутність системності у законодавстві, на практиці має наслідком, те, що очевидні речі особа вимушена доводити у суді, витрачаючи час, нерви та ще й зазнаючи фінансових та особистих обмежень.

Перелік використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>;
2. Закон України «Про нотаріат» від 02 вересня 1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>;

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України 22 лютого 2012 року № 296/5 та зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 лютого 2012 року за № 282/20595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>;

4. Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року №1172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF#Text>;

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів» від 26 листопада 2014 року № 662. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/662-2014-%D0%BF#Text>;

6. Постанова Київського апеляційного адміністративного суду від 22 лютого 2017 року у справі № 826/20084/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/65037659>;

7. Ухвалою Вищого адміністративного суду України від 01 листопада 2017 року у справі № 826/20084/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/70002816>;

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20 червня 2018 року у справі №826/20084/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81020597>.